

Umudunu gençlere bağlayan Tevfik Fikret susalı 70 yıl oldu

Sustu mu Fikret gerçekten?

Doğru bildiğinden şaşmamak! Adaletsizliğe, haksızlığa başkaldırmak! İşte Fikret'in başarısının temelinde yatan, bireysel ahlakının bu ana ilkesidir. Siyasal düşüncelerine bu ilke yön verir. Ama günceli şiirleştirirken bile söylevin kuruluşuna düşmez.

ATILLA ÖZKIRIMLI

Ahmet Hamdi Tanpınar, "Fikret'in eserinden alınabilecek en güzel ders, onun ferdî bir malden büyük bir insanlık ümidi-ne doğru geçişidir" der. "Bu geçişin büyüklüğü onun hayatını bir nevi yüksek ve beşeri bir tecrübe haline getirir."

Gerçekten Tevfik Fikret'in şiiri, ödünsüz kişiliğinin, yaşadığı ortamın iç dünyasında yarattığı tepkilerin, yerleşik değerlerle çatışan bireysel duyarlılığının dışa vurumudur. Sürekli arayan ve kendini geliştiren, inancı, düşünceleri ve bireysel ahlakıyla şiirini özdeşleyen bir sanatçıdır o. Nitekim şiire başladığı yıllarda Muallim Naci etkisindeyken Recalzade Ekrem'in "Zemze-me" ve "Takdir-i Elhan" adlı yapıtlarından sonra yenilikçi şiire yönelişi ve yönetimini üstlendiği (1896) Servet-i Fünun dergisiyle yeni bir edebiyat hareketini başlatışı; karamsar bir dünya görüşüyle bireysel duygulanımlarını dile getirirken, Abdülhamit'in baskıcı yönetimini eleştiren kavgacı bir şiire geçişi de bunun en açık göstergesidir.

Yepyeni bir Fikret

1910'da yeni şiirlerini de ekleyerek ikinci basımını yaptığı "Rubab-ı Şikeste"nin ilk basımının (1900) ardından Servet-i Fünun'da yayımladığı "Son Nâğme" şiiriyle bir dönemini kapatır Tevfik Fikret. Bundan sonra "Sis" gelecek, şiirinde yeni bir dönem başlayacaktır. Artık topluma adanmıştır şiiri.

1901'de hemen bütün arkadaşlarıyla dargındır. Kolejdeki dersleri dışında çevreyle ilişkisini keser. Bu onun ilk inziva dönemidir. Ama Tevfik Fikret'in yaşamında inziva değişik bir anlam, değişik bir nitelik taşır. Hiç de kendi kabuğuna çekilmiş, hiç de eylemsiz değildir. Şiir yayımlamak yasaktır, ama yazılan şiirin elden ele dolaşmasını hiç-

bir güç engelleyememektedir. Yepyeni bir Tevfik Fikret'tir bu. Ülkenin içinde bulunduğu koşulları apaçık dile getirmektedir artık.

Temel ilkesi

Yıllar sonra 1912'de, günün iktidarı İttihat ve Terakki yandaşlarının "Doksan Beşe Doğru" şiirinden ötürü kendisine yönelttikleri saldırıları yanıtladığı "Rubabın Cevabı"nda bu seçiminin gerekçelerini açıklar. Bu açıdan "Rubabın Cevabı" Tevfik Fikret'in kendisiyle hesaplaşması, kendini sorguya çekmesidir bir bakıma. Sanatçı ola-

Tevfik Fikret.

rak bireye düşen görevleri anımsatırken, onun durumunu ve işlevini belirleyen, onu etkinliğe iten bir çağrıdır. Toplum dışı olmayı seçen, siyasadan kaçan bireyin öz savunmasıdır, susmadığını, susmayacağını haykırmasıdır. Bununla yetinmez Fikret. Yaşanılan dönemi, yıkımları, acıları, yanlışları, kısaca toplumsal görünümüyle verir. Nasıl bir zamanlar Abdülhamit dönemini yargılamışsa, bu şiiriyle de gününün yönetimini yargılar.

Doğru bildiğinden şaşmamak... Adaletsizliğe, haksızlığa

başkaldırmak... İşte Tevfik Fikret'in başarısının temelinde yatan, bireysel ahlakının bu ana ilkesidir. Siyasal düşüncelerine bu ilke yön verir, toplumsal kurtuluşu bu ilkenin ışığında arar. Ama günceli şiirleştirirken bile söyleve, söylevin kuruluşuna düşmez.

Susan bedeniydi yalnızca

Çünkü o bir sanatçıdır her şeyden önce. Şiirinde inançla işlediği kavramlar, savunduğu toplumsal değerler ne günlük politikanın sloganlarıdır, ne de o politikaya yön veren düşüncenin ana ilkeleri... Bütün insanların, insanlığın istekleridir; her toplumda, her koşulda ve durumda savunulan değerlerdir; insanlık var olduğu sürece geçerliliklerini yitirmeyecek kavramlardır. Tevfik Fikret'in büyüklüğü bunu sanatçı sezgisiyle kavramış, şiirleştirerek yaşarlık kazandırmış olmasından gelir.

Onun yetmişinci ölüm yıldönümü bugün. 18 Ocak 1912'de Meclis-i Mebusan'ın dağıtılması üzerine hemen ertesi gün, "Millet yaşamaz, hakka tahassürle solurken / Sussun diye vicdanına yumruklar inerse / Millet yaşamaz, meclisi müstahkarak olurken / İğfal ile, tehdid ile titrer ve sinerse" diye haykıran, "Zulmün topu var, güllesi var, kalası varsa / Hakkın da bükülmez kolu, dönem yüzü vardır / Göz yumma güneşten, ne kadar nûru kararsa / Sönmez ebedi, her gecenin gündüzü vardır" dizeleryle doğrunun, haklı olanın kazanacağını inan, "Ümidimiz bu; ölürsük biz, yaşar mutlak / Vatan sizinle şu zindan karanlığından uzak" diyerek umudunu gençlere bağlayan Tevfik Fikret susalı yetmiş yıl olmuş.

Sustu mu Tevfik Fikret gerçekten? Hayır. Hiçbir baskının, siyasal gücü elinde tutan kişi ya da kişilerden hiçbirinin susturmadığı Tevfik Fikret, erken gelen ölüme yenildi yalnızca. Susan bedeniydi çünkü, şiiri değil. Bugün onu unutamıyorsak, yaşadığı çağ onunla anılıyorsa, tarihin belli bir dönemine damgasını vurduğu, günceli tarihin malı olmaktan çıkarıp şiiriyle geleceğe taşıdığı içindir.

